

serija, vol. 27 (gl. urednik F. Henderson); W. Gibson, *Religija i prosvjetiteljstvo 1600-1800: Sukob i uspon civilnog humanizma u Tauntonu*; J. Collett-White, *Kako je glasovao Bedfordshire 1685-1735: Dokazi iz lokalnih glasačkih knjiga, sv. I, 1685-1715*; R. Simon, *Hogarth, francuska i britanska umjetnost – uspon umjetnosti u Britaniji 18. stoljeća*; *Cambridgeova povijest političke misli osamnaestog stoljeća* (gl. urednici M. Goldie i R. Wokler); *Sabrana djela Mohikanca Samsona Occoma: Vodstvo i književnost u domorodačkoj Americi 18. stoljeća* (gl. urednik J. Brooks); P. Baines i P. Rogers, *Edmund Curll, prodavač knjiga*; J. Black, *Juraj III-posljednji kralj Amerike*; *Matthew i George Culley: farmerska pisma 1798-1804* (gl. urednik A. Orde); C. Colligan, *Prometovanje nepristojnostima od Byrona do Beardsleyja: Seksualnost i egzotičnost u tiskanoj kulturi 19. stoljeća*; P. Virdee, *Dolazak u Coventry: Priče južnoazijskih pionira*.

Rubrika Kratke obavijesti ovaj put donosi ove naslove: B. Till, *Crkveni sudovi 1660-1720: Obnova postupka*; R. B. Outhwaite, *Uspon i pad engleskih crkvenih sudova 1500-1860*; *Povijest Warwickshirea* (privatna naklada); K. Gracey, *Zaštita filma, definiranje vrijednosti, korištenja i prakse*; T. P. Winstead, *Planiranje novih i preuređivanih arhivskih prostora*; J. Black, *Kratka povijest Britanije*; G. S. de Krey, *Restauracija i revolucija u Britaniji* i M. Waller, *Vladarice – šest kraljica Engleske*.

Ova dva broja časopisa *Archives* pokazuju kontinuitet uređivačke politike koju je uvelo novo uredništvo na čelu s Ruth Paley. Zamjetno je proširivanje tematskog djelokruga dodavanjem tema iz crkvene i srednjovjekovne povijesti, dok su istodobno zadržane i prethodne tematske okosnice koje se tiču pravne i pomorske povijesti, korespondencije i održanih predavanja pretočenih u članke. Isto tako je očito veće inzistiranje na problematici nekih pitanja arhivske teorije i prakse, kao i veće isticanje izazova u suvremenim arhivskim ustanovama današnjice. Dodatna tematska i sadržajna vrijednost izražena je u činjenici da arhivsko gradivo ostaje glavni istraživački izvor autora i suradnika.

Marijan Bosnar

Archives, 33, 118, 119(2008)

U broju 118 (travanj 2008) časopisa *Archives* objavljeno je pet članaka i trinaest prikaza.

Prvi članak, autora Stephena D. Churcha, povjesničara i profesora na Sveučilištu East Anglia, nosi naslov *Returning to the Text: Reflections on the Constitutio Domus Regis (Povratak na tekst: razmišljanje o Constitutio Domus Regis)*. U uvodu rada, autor ukazuje na primarne izvore kao temelj istraživanja srednjov-

jekovne povijesti, te važnost sustavne prakse njihovog objavljivanja. U procesu prijepisa, uređivanja i objavljivanja izvornih dokumenata, ističe ulogu i obvezu priređivača da javnosti prezentira izvor u njegovom originalnom obliku i sadržaju. Analizirajući prijevod teksta *Constitutio Domus Regis* iz 1136. godine, koji je 1950. godine uredio i objavio Charles Johnson u seriji izvora *Nelson Medieval Texts*, ukazuje na niz unesenih izmjena i intervencija u odnosu na izvorni tekst. Time argumentira tvrdnju da tiskana izdanja srednjovjekovnih izvora često ne donose originalne tekstove, već tekstove koji su rezultat urednikovog odnosno prevoditeljevog razumijevanja i kontekstualizacije izvornika. S obzirom na to, poziva istraživače na povratak izvornom tekstu i njegovoj usporedbi s tiskanim izdanjem.

Slijedi članak *Preserving Zion: The Anatomy of Protestant Nonconformist Archives in Great Britain and Ireland (Očuvanje Siona: Struktura arhiva protestantskih nekonformističkih vjerskih zajednica u Velikoj Britaniji i Irskoj)*, Clivea D. Fielda, znanstvenog novaka na Odsjeku za suvremenu povijest Sveučilišta Birmingham i predsjednika Grupe vjerskih arhiva (*Religious Archives Group*). Riječ je o proširenoj verziji predavanja održanog na godišnjoj konferenciji Grupe u ožujku 2007. godine. U uvodu se naglašava potreba stvaranja dugoročne strategije zaštite i čuvanja gradiva nastalog radom protestantskih nekonformističkih vjerskih zajednica. U poglavlju *Archive Map* (Karta arhiva) donosi se pregled tih vjerskih zajednica, praksa postupanja s gradivom nastalim njihovim radom, te mreža ustanova i institucija u Velikoj Britaniji i Irskoj koje su imatelji takvog gradiva. Temeljem toga, u poglavlju *Commentary* (Komentar), zaključuje se kako nekonformističke vjerske zajednice, uz iznimku nekoliko malih denominacija, nisu razvile učinkovitu nacionalnu strategiju za svoje institucionalne arhive, niti svoje gradivo vrednuju kao dio šireg nacionalnog nasljeđa. Nadalje ističe kako su inicijative za uspostavu središnjih institucionalnih arhiva dolazile od pojedinaca, a ne crkvene hijerarhije i dužnosnika. Rezultat toga jest složena mreža ustanova imatelja gradiva, velik broj individualnih sakupljača te niska razina suradnje i koordinacije među imateljima gradiva. Sukladno tim zaključcima, u trećem poglavlju *Recommendations for Action* (Preporuke za djelovanje), donosi deset preporuka za unapređenje prakse postupanja s gradivom vjerskih zajednica. Preporuke su usmjerene na uspostavu učinkovitije komunikacije između imatelja gradiva, razvijanje svijesti javnosti o vrijednosti gradiva vjerskih zajednica, izradu nacionalnog registra i opisa gradiva, te razvijanje sustava arhiviranja web stranica i internetskih sadržaja. Na kraju članka, kao prilozi se navode bibliografija radova objavljenih na temelju arhivskog gradiva nekonformista, online dostupni vodiči i katalozi arhivskog gradiva, te popis najvažnijih ustanova imatelja takvog gradiva.

U članku *Architectural Archives in 1955 and 2005: A Personal View (Arhitektonski arhivi 1955. i 2005: osobni pogled)*, M. H. Port, profesor emeritus suvremene povijesti na Sveučilištu u Londonu, iznosi svoja iskustva vezana uz dugo-

godišnja istraživanja arhitektonskog gradiva. Naime, 1954. godine počeo je istraživati povijest Komisije za gradnju crkvi (*Church Building Commission*), temeljem čega je 1961. godine objavljeno prvo, a 2006. godine drugo, znatno prošireno izdanje knjige "Six Hundred New Churches. The Church Building Commission, 1818-1856" (Šesto novih crkava. Komisija za gradnju crkava, 1818- 1856). Autor uspoređuje uvjete dostupnosti, ograničenja u korištenju, evidencije i opise arhitektonskog gradiva, kao i probleme s kojima se susreo u svojim istraživanjima tijekom pola stoljeća.

Problematikom arhitektonskih arhiva bavi se i Nicholas Kingsley u članku *Architectural Archives: Opportunities and challenges (Arhitektonski arhivi: mogućnosti i izazovi)*. Temeljem dugogodišnjeg iskustva stečenog radom na sređivanju, obradi i opisu, ali i korištenju za istraživanja, autor objašnjava specifična obilježja arhitektonskog gradiva te ukazuje na izazove s kojima se arhivisti susreću prilikom rada s tom vrstom gradiva. S obzirom na različite tipove korisnika, naglašava kako je teško procijeniti koje su vrste i količine arhitektonskog gradiva najkorisnije i najvrednije za trajno čuvanje. Kao idući izazov navodi probleme kod sređivanja gradiva, u smislu stvaranja serija i podserija odnosno potrebe analitičkog katalogiziranja predmeta. Dimenzije i specifične formate gradiva navodi kao poseban izazov za njihovo čuvanje i zaštitu. Glede opisa nudi vlastitu formulu, tzv. "4 Ws": where, what, who i when, a koja uključuje podatke o objektu na koji se gradivo odnosi, vrsti radova (tip dokumenata), imenima arhitekata, odnosno klijenata za koje se radovi izvode, te vremenu kada su radovi izvedeni. Na kraju naglašava važnost sustavnog i aktivnog prikupljanja arhitektonskog gradiva, pri čemu ključnu ulogu trebaju imati lokalni arhivi.

Članak Colina Galea, arhivista u Bethlehem Royal Hospital Archives and Museumu i Katherine Webb, arhivistkinje u York Hospitals NHS Foundation Trustu, nosi naslov *Maximising Access to Historic Medical Records (Omogućavanje šireg pristupa povijesnom medicinskom gradivu)*. U radu se ukazuje na promjene u britanskoj arhivskoj praksi glede šire dostupnosti medicinskog gradiva javnosti, u kontekstu Zakona o pravu na pristup informacijama (*Freedom of Information Act, FIA*) usvojenog 2005. godine. FIA se ocjenjuje pozitivnim, jer je učinio dostupnima informacije koje su, prema mišljenju autora, bez razloga bile nedostupne. Dopuštajući podnošenje molbi za uvid u novije dokumente, a ne samo za one nastale prije sto godina, osigurao je odgovarajuću razinu prava na pristup informacijama. Profesionalnim arhivistima omogućeno je, ističe se dalje, preuzimanje kontrole nad zahtjevima za pristup informacijama i donošenje individualnih odluka na temelju vještina i znanja, a što je ranijom regulativom bilo samo u nadležnosti stvaratelja ili sljednika.

Na kraju broja, u cjelini *Book reviews* (Prikazi knjiga), objavljeno je trinaest prikaza, među kojima valja izdvojiti prikaz knjige *Architectural Records: Managing Design and Construction Records (Arhitektonski dokumenti: upravljanje*

projektnom dokumentacijom) u izdanju Društva američkih arhivista (Society of American Archivists).

Idući broj 119 (listopad 2008), sadrži pet članaka, nekrolog, dvanaest prikaza i rubriku *Shorter notices* (Kraće obavijesti).

Prvi je članak Simona Dixona, istraživača na Odsjeku za engleski jezik i dramu, na Queen Mary, Sveučilištu u Londonu, pod naslovom *Local History, Archives and the Public: The Eighteenth Century Devon: People and Communities Project Assessed* (*Lokalna povijest, arhivi i javnost: Vrednovanje projekta "Devon u osamnaestom stoljeću: ljudi i zajednice"*). Isti članak ranije je predstavljen na Regionalnom povijesnom seminaru (Regional History Seminar) održanom na Sveučilištu West England u studenom 2007. godine. U članku se iznose iskustva i rezultati inovativnog pilot-projekta *The Eighteenth Century Devon: People and Communities*, koji je u organizaciji Devon Record Officea i pod vodstvom povjesničara i arhivista Iana Mortimera, trajao od srpnja 2005. do srpnja 2007. godine. Osnovni cilj projekta bilo je proširivanje pristupa arhivskim izvorima za istraživanje povijesti Devona u 18. stoljeću, sustavnom transkripcijom i online objavom značajnih dokumenata iz tog razdoblja. Autor objašnjava model edukacije i uključivanja volontera u projektna istraživanja, te ukazuje na prepreke i pozitivna iskustva kod uspostave konstruktivnog dijaloga između povjesničara, arhiva i javnosti. Kao preduvjete za provođenje sličnih projekata u budućnosti, izdvaja prepoznavanje javnog interesa, osiguravanje sredstava te stručnu podršku povjesničara i arhivista, čime se stvara temelj za kvalitetna istraživanja lokalne povijesti.

Članak Antonie Moon, više arhivistkinje u British Library, zadužene za gradivo India Officea, pod naslovom *Destroying Records, Keeping Records: Some Practices at the East India Company and at the India Office* (*Uništavanje dokumenata, čuvanje dokumenata: Praksa u Istočnoindijskoj kompaniji i Indijskom uredu*), pregled je povijesti administracije i pismohrane Istočnoindijske kompanije i njezinog sljednika, Indijskog ureda. Autorica prati stavove i praksu administracije u postupanju s gradivom glede njegovog izlučivanja i uništavanja, te promjene kriterija za odabiranje dokumenata za trajno čuvanje, tijekom devetnaestog i prve polovice dvadesetog stoljeća.

U članku *A Victorian Pioneer in the Records: Walter Rye's "Records and Record Searching" in Context* (*Prve viktorske evidencije podataka: "Podaci i pretraživanje podataka" Waltera Ryea u kontekstu*), autor Christopher Kitching prati rad Waltera Ryea, marljivog sakupljača izvora i istraživača povijesti okruga Norfolk. Donosi pregled njegovih sustavnih istraživanja u Public Records Officeu (PRO), te ističe njegov doprinos topografskim i genealoškim istraživanjima. Nakon četvrtine stoljeća istraživačkog rada, Ryeovi rezultati objavljeni su 1888. go-

dine pod naslovom "Records and Record Searching". Uspoređujući Ryeovu knjigu s knjigom W.P.W. Phillimorea, "How to Write the History of a Family: A Guide for the Genealogist" (Kako pisati obiteljsku povijest: Vodič za genealoge), Kitching ističe Ryeov široki pristup u prikupljanju različitih tipova izvora, dok se Phillimore usredotočuje na prikupljanje izvora relevantnih samo za genealoška istraživanja. Ryeova kazala i veliki broj informacija o prikupljenim objavljenim i neobjavljenim izvorima, kvalitetan su vodič i polazna osnova različitim profilima istraživača. Autor stoga upućuje na potrebu upoznavanja s radom Waltera Ryea na nacionalnoj razini, kao jednog od poznatih korisnika i istraživača u Public Record Officeu, koji je među prvima otvorio i približio arhive široj javnosti.

Idući je članak Margaret Procter, profesorice na Sveučilištu u Liverpoolu i su-direktorice Centra za arhivističke studije Sveučilišta u Liverpoolu (Liverpool University Centre for Archive Studies), pod naslovom *Life Before Jenkinson – The Development of British Archival Theory and Thought at the Turn of the Twentieth Century* (*Život prije Jenkinsona – Razvoj britanske arhivske teorije i misli na početku dvadesetog stoljeća*). Iako se Jenkinsonovo djelo "Manual of Archive Administration" iz 1922. godine smatra temeljem britanske arhivske teorije, autorica iznosu ocjenu kako Jenkinson nije bio ni prvi niti najplodniji britanski arhivski teoretičar. Ističe kako je njegov rad utemeljen na radu drugih, uglavnom zaboravljenih autora, pa ukazuje na niz pojedinaca, poput Charlesa Johnsona, Alexandera Ewalda, R. L. Marshalla, Francisa Thomasa i drugih, koji su oblikovali britansku arhivsku teoriju na kraju devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća. Ističe kako je u Manualu Jenkinson razvio, redefinirao te razjasnio mnoge već ranije postojeće principe iz arhivske teorije i prakse. Prikazujući individualne doprinose Jenkinsonovih prethodnika, zaključuje kako su u njegovom Manualu ti koncepti po prvi put usustavljeni i prikazani kao cjelina. Nedostatak drugih djela istovremenih s Manualom, tvrdi autorica, stvorio je situaciju u kojoj je Jenkinson prepoznat kao utemeljitelj britanske arhivske teorije te zaključuje, kako s obzirom na njihove doprinose, u radu izdvojeni autori zaslužuju mjesto među britanskim arhivskim teoretičarima.

T. G. Otte, profesor diplomatske povijesti na Sveučilištu East Anglia, u članku *"More Liberal Facilities for the Purposes of Historical Research": Whitehall and Public Records in the Early Twentieth Century* (*"Liberalnije ustanove za povijesna istraživanja": Whitehall i državni arhivi u ranom dvadesetog stoljeća*), u kontekstu raspravi u Whitehallu i Foreign Officeu od 1910. do 1914. godine, prati stavove državne administracije o statusu gradiva nastalog radom središnjih državnih tijela i rokovima njegove dostupnosti za povijesna istraživanja. Ukazuje na kontinuirane napore akademske zajednice glede liberalizacije pristupa takvom gradivu. Prati proces postepene liberalizacije i smanjenja rokova pristupa gradivu, sve do odredbe o javnoj dostupnosti gradiva trideset godina od njegova nastanka, uvedene Public Records Actom 1967. godine.

Nekrolog P. D. A. Harveya, *Professor Geoffrey H. Martin, CBE, 1928-2007*, posvećen je prikazu života i rada Geoffreya H. Martina, preminulog 20. prosinca 2007. godine. Prateći njegov rad, prije svega kao profesora povijesti na Sveučilištu u Leicesteru i u Public Record Officeu, ukazuje se na njegov doprinos srednjovjekovnoj povijesti, arhivistici u Velikoj Britaniji i British Records Association čiji je bio dugogodišnji i aktivni član.

Na kraju broja objavljeno je dvanaest prikaza monografija u kojima se obrađuju različiti aspekti iz britanske i europske srednjovjekovne i ranonovovjekovne povijesti. U rubrici *Shorter notices* (Kraće obavijesti), profesor William Gibson ukazuje na devet monografija izdanih tijekom 2007. i 2008. godine, s kratkom ocjenom njihovog značaja i doprinosa povijesnoj i arhivističkoj znanosti.

Nenad Bukvić

Achivar, 62, 2-4(2009)

Iako je drugi broj časopisa u 2009. godini posvećen pitanju vrednovanja arhivskog gradiva, u njemu je objavljeno i nezaobilazno izvješće o trenutnim mjerama saniranja zgrade i spašavanju gradiva Gradskog arhiva u Kölnu (zgrada se urušila 3. ožujka 2009. prilikom čega su dvije osobe izgubile život – pretpostavlja se da je uzrok urušavanja bilo obližnje gradilište podzemne željeznice). U Gradskom arhivu u Kölnu, smještenom u zgradi izgrađenoj 1971, čuvalo se gradivo nastalo djelovanjem gradskih ureda i ustanova (oko 26 dužnih kilometara) od srednjeg vijeka do sredine 20. stoljeća, mnogobrojne isprave (65.000 od 922. godine), karte i planovi (104.000), plakati (50.000) te ostavštine (818) i spisi privatnih i pravnih osoba. S oko 30 dužnih kilometara gradiva Gradski arhiv u Kölnu bio je najveći njemački komunalni arhiv. Nakon urušavanja spremišnog prostora i čitaonice, oko 90% gradiva bilo je zatrpano i nakon šest mjeseci oko 85% više ili manje oštećeno iskopano. Nova zgrada arhiva trebala bi biti završena do 2014, ali na pitanje kada će arhiv ponovo biti u stanju obavljati djelatnosti preuzimanja, obrade, zaštite i korištenja gradiva, ne može se odgovoriti, budući da se za spašavanje, restauriranje i ponovnu obradu i sređivanje predviđa razdoblje od 30 godina. S obzirom na urušavanje zgrade i oštećeno gradivo, od kojeg je dio zauvijek izgubljen (optimistična procjena – oko 5%), u izvješću se za lipanj 2009. u organizaciji Zemaljskog arhiva Sjevernog Porajnja i Westfalije (Nordrhein-Westfalen) i Grada Kölna najavljuje stručno savjetovanje o kulturnim i financijskim posljedicama ove nesreće i prijedlozima o mogućnostima osiguranja i zaštite arhivskog gradiva u sličnim tragičnim slučajevima. Tema rasprave bit će građevinski i arhivistički standardi te nužna logistika i skrb za arhivsko gradivo u slučaju opasnosti